

Καὶ εἰς ἄλλας δὲ πόλεις ἔγιναν ἀγριαι σφαγαὶ ἀ-
πλων καὶ γυναικοπαίδων· εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, εἰς

Γρηγόριος Ε'

τὴν Σμύρνην, εἰς τὴν νῆσον Κύπρον ἀργότερα καὶ εἰς
τὰς Κυδωνίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Αἱ σφαγαὶ ὅμως αὗται δὲν ἐφόβισαν τοὺς ἀ-
γωνιζομένους Ἐλληνας, ὅπως ἐπερίμενεν δὲ Σουλτᾶ-

νος. Τούναντίον μάλιστα τοὺς ἔξηγρίωσαν καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ μισήσουν περισσότερον τοὺς Τούρκους.

Καὶ εἰς τὴν Εύρωπην δὲ ἔκαμαν τεραστίαν ἐντύπωσιν αἱ σφαγαί. Οἱ Ρῶσοι πρὸ πάντων ἡγανάκτησαν πολὺ διὰ τὰς σφαγὰς καὶ τὸν ἀπαγγονισμὸν τοῦ Αρχηγοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ο Τσάρος διέταξε τὸν πυρεσβευτήν του νὰ φύγῃ ἐκ Κων)πόλεως καὶ ὅλοι ἀνέμενον ὅτι θὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον· δὲν ἔκηρύχθη ὅμως τότε ὁ πόλεμος, διότι ἀντέδρασαν αἱ δυνάμεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας.

5ον) Τὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ πρώτου ἔτους
τῆς Ἐπαναστάσεως.

α') Εἰς τὴν Πελοπόννησον. Πολιορκία Τριπόλεως.

Ἄπὸ τὰς Καλάμας ἔξεκίνησεν ἀμέσως (Μάρτιον 1821) ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Τρίπολιν μὲν ἐν μικρὸν σῶμα Μανιατῶν, ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ Πετρόμπετης. Εἰς ὅλα τὰ χωριά τὸν ὑπεδέχοντο μὲ κωδωνοκρουσίας καὶ ὅλοι οἱ ἀνδρες τὸν ἡκολούθουν. Ἐνθουσιασμὸς ἀπερίγραπτος καὶ συγκίνησις μεγάλη παρετηρεῖτο παντοῦ. Τὸ πλῆθος ὅμως αὐτὸ τῶν στρατιωτῶν δὲν εἶχεν ὅπλα οὔτε καὶ πολεμοφόδια (μπαρούτι δηλ. καὶ βόλια). Ἡσαν ὠπλισμένοι μὲ ρόπαλα καὶ μαχαίρας. Οἱ περισσότεροι δὲν ἤξευραν οὔτε καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν ὅπλα, ἀν εὗρισκον. Καλοὶ πολεμισταὶ ἥσαν μόνον οἱ Μανιάται καὶ ὅσοι ἐκ τῶν παλαιῶν κλεφτῶν ἀπέμειναν. Εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν συνάντησιν μὲ τουρκικὸν στρατὸν τὸ πλῆθος τοῦ Κολοκοτρώνη διεσκορπίσθη. Τὸ ὄνομα ὅμως τοῦ Κολοκοτρώνη τοὺς ἡλέκτριζεν ὅλους.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

‘Ο Κολοκοτρώνης ἀνῆκεν εἰς τὴν γνωστὴν ἀρματολικὴν οἰκογένειαν τῆς Ἀρκαδίας. Ἐγεννήθη

κατά τὴν ταραχώδη ἐποχὴν τῆς πρώτης Ἐπαναστάσεως τὸ 1770 εἰς ἓνα βουνὸν τῆς Μεσσηνίας. Δέκα ἔτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ πολλοὺς συγγενεῖς του κατὰ τὸν «χαλασμὸν τῶν Κολοκοτρωναίων» καὶ ὁ ἴδιος μόλις ἐσώθη χάρις εἰς τὰ παλληκάρια τοῦ πατρός του. Πολὺ νέος ἔγινε καὶ αὐτὸς κλέφτης τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡναγκάσθη τέλος νὰ φύγῃ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ποὺ τὰς κατεῖχον οἱ Ἀγγλοί. Κατετάγη ἐκεῖ εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ταγματάρχου. Δὲν ἦτο πολὺ γραμματισμένος, ἀλλὰ ἦτο ἄριστος στρατιωτικὸς καὶ στρατηγικώτατος. Τὸ ἐπιβλητικόν του παράστημα, ἡ περικεφαλαία τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, τὴν δποίαν συνήθως ἐφόρει, ἡ μεγάλη κεφαλὴ μὲ τὸ πλατὺ μέτωπον, τὰ πυκνὰ φρύδια καὶ τὸ διαπεραστικόν του βλέμμα, καθὼς καὶ ἡ βροντώδης φωνὴ του ἔκαμνον τεραστίαν ἐντύπωσιν καὶ ὅλοι τὸν ἀνεγνώριζον ὡς ἀρχηγόν.

Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἥλθον κατόπιν ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν ὁ Πετρόμπετης, ὁ Παπαφλέσσας καὶ ἄλλοι ἀρχηγοί καὶ ἔγινε συμβούλιον. Εἰς αὐτὸν ὁ Κολοκοτρώνης ἀνέπτυξε τὸ σχέδιον του. Ἐλεγε δηλ. ὅτι ἐπρεπε πάσῃ θυσίᾳ νὰ κυριεύσουν τὴν Τρίπολιν, τὴν ἔδραν τοῦ Πασᾶ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὡχυρωμένη μὲ τείχη καὶ πυροβολικὸν καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κυριευθῇ μὲ ἐπίθεσιν, ἐπρεπε νὰ τὴν πολιορκήσουν. Νὰ καταλάβουν δηλ. ὅλους τοὺς δρόμους ποὺ ἔφερον εἰς τὴν Τρίπολιν μὲ στρατὸν καὶ νὰ μὴ ἀφίνουν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν οὔτε στρατός, οὔτε τρόφιμα, οὔτε πολεμεφόδια·

Ἐτσι θὰ ἀναγκάσουν τοὺς Τούρκους νὰ παραδοθοῦν. Αὐτὸ ἥτο τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἀρχηγοὶ δὲν συνεφώνησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Μεσσήνιαν. "Οταν ἔφευγον μάλιστα καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἔμεινε μόνος, ὁ Παπαφλέσσας εἶπε περιπαικτικά εἰς ἓνα στρατιώτην: «Μεῖνε βρὲ σὺ μαζί του, νὰ μὴ τὸν φᾶνε οἱ λύκοι». «Ἐγὼ θὰ μείνω ἔδῶ, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης, ὃπου καὶ τὰ βουνὰ μὲ γυνωρίζουν καὶ ἄς μὲ φᾶνε τὰ κοράκια τοῦ τόπου μου». "Οταν ἔφευγον οἱ ἄλλοι, εἰσῆλθεν εἰς ἓν ἔξωκκλήσιον καὶ προσηκήθη εἰς τὴν Παναγίαν. «Μοῦ ἐφάνη, ἔλεγεν ἀργότερα, ὅτι ἡ Παναγία ἐζωντάνευσε καὶ μὲ ἐκοίταζε γελαστή». Ἡ προσευχὴ του είσηκούσθη, διότι ἔτρεξαν πολλοὶ στρατιώται πλησίον του." Επειτα δὲ ἀπὸ δλίγας ἡμέρας καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη. Κατέλαβον λοιπὸν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι, ὁ Μεσσήνιος Πέτροβας, ὁ ἀνεψιός τοῦ Κολοκοτρώνη Νικηταρᾶς, ὁ Πλαπούτας καὶ ἄλλοι διαφόρους θέσεις γύρω ἀπὸ τὴν Τρίπολιν, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης κατέλαβε τὸ Χρυσοβίτσι ἐπὶ τοῦ ὅρους Μαινάλου.

6ον) Ἡ μάχη τοῦ Βαλτετσίου.

Μέσα εἰς τὴν Τρίπολιν δὲν ἦτο πολὺς τουρκικὸς στρατός. Ο Χουρσίτ φεύγων διὰ τὰ Ἰωάννινα, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἐπαναστατήσουν οἱ "Ελληνες,

μάχη ἔξακολουθεῖ καὶ εἰς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτός.
 ὜ν τῷ μεταξύ εἶχε φθάσει ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὸ Χρυ-
 σοβίται καὶ ὁ Πλαπούτας καὶ κατέλαβον θέσεις εἰς τὰ
 νῶτα τῶν Τούρκων. Τὴν νύκτα εἰσῆλθον δλίγοι ἀκό-

Ηλίας Μαυρομιχάλης

μη Μανιᾶται εἰς τὰ ταμπούρια τοῦ Βαλτετσίου. Τὴν
 ἐπομένην λοιπὸν οἱ Ἑλληνες δὲν περιωρίσθησαν εἰς
 ἅμυναν, ἀλλὰ ἔξῆλθον απὸ τὰ ταμπούρια καὶ ἐπετέ-
 θησαν καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Ἀλβανούς, οἱ
 ὅποιοι καὶ ἐγκατέλειψαν τὰ κανόνια των καὶ ὅλας τὰς

*Ιστορία τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος—Β. Πετρούνια, ἔκδ. Γ' ἀντ. 5,000 6

Νικηταράς

τοὺς Ἔλληνας 4 μόνον ἐφονεύθησαν καὶ 7 ἐτραυματίσθησαν.

Ἡ πρώτη αὕτη μεγάλη νίκη ἔκαμε τεραστίαν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἔλληνας. Τώρα πιὰ δὲν ἐφοβοῦντο τὸν

Τουρκικὸν στρατόν. Ἐνῷ πρωτύτερα μὲ τὴν φωνὴν «”Ἐρχονται οἱ Τοῦρκοι» ἐσκορπίζοντο, τώρα φωνάζουν αὐτοὶ «ποῦ εἰναι οἱ Τοῦρκοι;».

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας (22 Μαΐου) ὁ Μουσταφάμπεης προσέβαλε τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ Βέρθινα, ἔστειλε δὲ καὶ ἐν ἴσχυρὸν ἀπόσπασμα εἰς Δολιανά· ἐκεῖ ἦτο ὁ Νικηταρᾶς μὲ 150 μόνον ἄνδρας. Ἐπολέμησε μὲ τόσην ἄνδρείαν, καὶ τόσην καταστροφὴν ἔκαμεν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε ἐπωνομάσθη ἀπὸ τότε Τουρκοφάγος.

Οἱ ἀποκλεισμὸς τῆς Τριπόλεως γίνεται περισσότερον στενὸς καὶ οἱ Τοῦρκοι σπανίως πλέον ἐπιχειροῦν ἔξόδους εἰς τὰ χωρία τῆς γύρω πεδιάδος. Ἀν δὲν ἥρχετο ἄλλος στρατὸς Τουρκικός, ἡ κατάληψις τῆς Τριπόλεως ἦτο ἀσφαλής καὶ βεβαία.

β'.) Εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

7ον) Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Οἱ Χουρσίτ πράγματι εἶχε διατάξει ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον δύο στρατηγοὺς Τούρκους τὸν Ὁμέρ Βρυώνην καὶ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτ νὰ καταβοῦν ἀπὸ τὴν Λάρισαν εἰς Λαμίαν, εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Πρῶτος ἔξεκίνησεν ὁ Ὁμέρ Βρυώνης μὲ 9 χιλιάδας στρατὸν καὶ ἤκολούθησεν ὁ Μεχμέτ. Οἱ διπλαρχηγοὶ Πανουργιᾶς, Δυοβουνιώτης καὶ Διάκος ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ. Οἱ μὲν Δυοβουνιώτης καὶ Πανουρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΑΙΓΑΙΟΝ ΚΑΙ ΝΕΑΝΤΕΡΝΑΝΤΕΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

γιας κατέλαβον τὰς πλαγιάς τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης, ἐνῷ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος μὲ 400 παλληκάρια κατέλαβε τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τὴν λεγομένην γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὰς πέριξ θέσεις. Μόλις ἐφάνη ὁ στρατὸς τοῦ Βρυσώνη, οἱ στρατιῶται τῶν ἀλλών ὅπλαρχηγῶν ἐπολέμησαν μέν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεσκορπίσθησαν φοβηθέντες τὸ πλῆθος τοῦ ἔχθροῦ. Ὁ Διάκος ὅμως, καθὼς τόσον ώραῖα λέγει τὸ Δημοτικὸν τραγούδι:

«Καρδιά, παιδιά μου, ἔφωναξε, παιδιά, μὴ φοβηθῆτε,
Ἀνδρεῖοι ώσάν Ἑλληνες, ώσάν Γραικοὶ σταθῆτε

.....

Πράγματι ὁ Διάκος καὶ τὰ παλληκάρια του ἔμειναν εἰς τὰς θέσεις των ἀκλόνητοι. Ἐκράτουν τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὰ ριζώματα τῆς Οἴτης παρὰ τὸ Μετόχι τῆς Μονῆς τῆς Δαμάστας. Πολλοὶ ἐφονεύοντο, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἔφευγε. Ὅταν ὅμως τὸ σῶμα τοῦ Πανουργιᾶ ὑπεχώρησεν ἀπὸ τὰς παρὰ τὸ στενὸν τῆς Χαλκομάτας θέσεις του, οἱ ἔχθροὶ ἐπετέθησαν πανταχόθεν κατὰ τῶν θέσεων τοῦ Διάκου. Ἡ γέφυρα ἐγκατελείφθη καὶ πολλοὶ ἔφυγον. Ὁ Διάκος μὲ 48 συντρόφους του πληγωμένος εἰς τὸν δεξιὸν ωμὸν μάχεται ώς λέων εἰς τὸ Μετόχι τῆς Δαμάστας Θραύεται τὸ ὅπλον καὶ ἡ σπάθη του. Δὲν θέλει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀφήσῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ φύγῃ. Ἐν τέλει αἱ σωματικαὶ δυνάμεις τὸν ἐγκαταλείπουν καὶ συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος (23 Ἀπριλίου). Μετὰ τὴν μάχην οἱ Τούρκοι ἐπέστρεψαν εἰς Λαμίαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

‘Αθανάσιος Διάκος

καὶ ἔκει τὴν πρωῖαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἐμαρτύρησεν δὲ Διάκος.

‘Η θυσία αὕτη τοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ τῶν 48 συντρόφων του δικαίως παρομοιάζεται πρὸς τὸν Λεωνίδαν μὲ τοὺς 300 του, οἱ δποῖοι 2300 χρόνια πρωτύτερα ἔθυσιάσθησαν ἔκει κοντὰ εἰς τὰς Θερμοπύλας ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

‘Ο περιφημότερος ὄπλαρχηγὸς τῆς Ἀνατολικῆς Στε-

ρεᾶς Ὁ δυσσεύς Ἀνδροῦτσος, φίλος τοῦ Διάκου, δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἔλθῃ ἔγκαιρως ἀπὸ τὰ Ἐπτάνησα, ὅπου ἦτο, διὰ νὰ τὸν σώσῃ. Ἐξεδικήθη δμῶς τὸν θάνατον τοῦ φίλου του μετὰ δύο ἴβδομάδας εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς.

8ον) Τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς. Ἡ μάχη τῶν Βασιλικῶν.

Ἄπὸ τὴν Λαμίαν ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἔξεκίνησε πάλιν τὴν 7ην Μαΐου καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν Ἀμφισσαν. Εἰς μίαν στενὴν κοιλάδα ἐπὶ τῆς πρὸς Ἀμφισσαν τῆς Παρνασσίδος ὁδοῦ, παρὰ τὸ χωρίον Γραβιά, τὸν ἐπερίμενεν ὁ Ὁδυσσεὺς μὲ τὸν Πανουργιᾶν καὶ τὸν Δυοβουνιώτην. Ὁ Ὁδυσσεὺς μὲ 118 παλληκάρια εἶχεν εἰσέλθει εἰς ἐν πλινθόκτιστον παρὰ τὴν ὁδὸν χάνι, τὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς. Τὴν 8ην Μαΐου ἐφάνησαν οἱ Τούρκοι. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἐλληνες διεσκορπίσθησαν, ὁ Ὁδυσσεὺς δμῶς μὲ τοὺς δλίγους συντρόφους του ὑπεδέχθη τοὺς Τούρκους μὲ σφοδρὸν πῦρ. Ἐπανειλημμέναι λυσσώδεις ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ χανίου ἀπεκρούσθησαν μὲ πολλὰς ἀπωλείας· ὁ γύρω ἀπὸ τὸ χάνι τόπος ἐγέμισεν ἀπὸ Τουρκικὰ πτώματα. Τὴν νύκτα ἐσταμάτησεν ἡ μάχη, δλίγον δὲ πρὶν ἔξημερωσῃ οἱ Ἐλληνες ἔκαμαν ἔξιδον καὶ διασχίσαντες τὰς ἔχθρικὰς τάξεις ἐσώθησαν δλοι πλὴν δύο, ποὺ ἐφονεύθησαν μέσα εἰς τὸ Χάνι.

Ἡ ἐνδοξὸς αὕτη μάχη ἐδόξασε τὸν Ὁδυσσέα, τοὺς δὲ Τούρκους καθυστέρησεν εἰς τὴν πορείαν των. Δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἀφοῦ θὰ ἄφινον ὅπισθέν των τόσον ἴσχυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

‘Οδυσσεύς’ Ανδροῦτσος

ρὸν ἔχθρόν. Διὰ τοῦτο ἐπροχώρησαν βραδέως εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Εὔβοιαν καὶ Ἀττικὴν καὶ ἐπερίμεναν καὶ ἄλλον στρατόν, διὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ.